

ЖИЛНИКОВ ФИЛМ, ТРИ ДЕЦЕНИЈЕ ПОСЛЕ

Превише рани радови

Филм „Рај, једна империјалистичка трагикомедија” Желимира Жилника снимљен 1976. године у Минхену, приказан је први пут пред српском публиком у недељу увече у Дому омладине у Београду.

После освајања Берлинског „Златног медеда” за филм „Рани радови” 1969. године, као један од аутора „црног таласа”, Жилник је био приморан да напусти Југославију и пресе-ли се у Минхен.

— Отишао сам у Немачку две године пре на-станка овог филма, после напада на „црни филм”, социјално ангажовани и ауторски филм. Тада је кренула аутодеструктивна, хистерична кампања која је елиминисала наше највеће ауто-ре попут Живојина Павловића, Александра Пе-тровића, Душана Макавејева, па и млађих — Ла-зара Стојановића, који је највише страдао јер је био у затвору, Јоце Јовановића и мене. Тада ни-смо могли да радимо. То није било као данас ка-да имате више медија и када, без обзира на ути-цај моћника и политичких групација, ипак мо-жете да нађете неки кишобран под који ћете да станете. У оно време били сте елиминисани, а мени као слободном филмском раднику је било одузето и социјално осигурање. У то време су постојали „отворени титоизам” и отворене гра-нице преко којих је велики број наших радника одлазио у гастарбајтере. Отишао само заједно са њима, надајући се неком послу у Немачкој, поправљању аутомобила, а ипак сам снимао филмове — присећа се Жилник шездесетих и се-дамдесетих година прошлог века и напада на уметнике који су се супротстављали Комуни-стичкој партији.

Боравећи у Минхену, Жилник је желео да сними филм о земљи утонулој у терор, неси-гурност, учестале отмице, атентате и насиље, у којој је леви радикализам био на врхунцу.

— У другој половини седамдесетих филмска сцена у Немачкој се експлозивно отварала и настао је нови немачки филм. Правили су кине-матографски стимулативни систем по узору на наш. Био сам пријатељ са тадашњим председ-ником Немачких филмских радника који ми је рекао да су преписали југословенски закон, ко-ји се код нас тада укидао, што говори о сталној „салто мортале” ситуацији код нас којом раз-бијамо главе. У Минхену се окупио велики број филмских аутора, попут Херцога и Фас-биндера, који су формирали „Филмско-изда-вачку ауторску кућу” и у њој смо се нашли ја и Андреј Поповић. Радиле смо на кратким фил-мовима, јер је у то време законом био обавезан и кратак филм у биоскопском програму — под-сећа Жилник. Боравећи у Немачкој желео је да сними филм о случају отмице индустријалца Петера Лоренца.

Са снимања филма „Рај, једна империјалистичка трагикомедија”

У Жилниковом филму из 1976. године глав-ни лик, Јудита Ангст, чије презиме преведено на српски значи „страх”, суочена са финансиј-ским тешкоћама, унајмљује групу младих анархиста како би је отели. После неколико недеља проведених са њима, она оправдава пропаст фирме и јавности се представља као противник деструкције и хаоса.

— Овај филм је била прича о гастарбајтерима, нетолеранцији и расизму, а био је инспирисан случајем једног десничарског политичара који је извео сопствену отмицу да би себи подигао реј-тинг. Две недеље пред снимање шеф телевизије са којом смо радили објаснио ми је да су соци-јалдемократе изгубиле изборе у Минхену, да ће њега сменили и довести представника Хришћан-ско-демократске уније и да ће мој пројекат бити елиминисан. Тада сам чуо речи које су ме неко-лико година раније отерале из Југославије. У тој ситуацији, одлучили смо да направимо нешто као приватни филм са непрофесионалним глум-цима и скромним средствима. После премијере, атмосфера је била хладна и намргођена. Речено ми је да сам отишао сувише далеко у провокаци-јама. Биоскопи нису желели да приказују филм, а сниматељу и мени су већ следећег дана претре-сли стан тражећи контакте са тада великом опа-сношћу — анархотероризмом, тако да сам морао да напустим Немачку — каже Жилник, присећа-јући се да су у то време Немачку потресале те-рористичке акције „Фракције црвене армије”, да је његов филм био скинут због енергије левог радикализма, али и треш естетике.

У време када је Жилник због „нерегулар-них папира” напустио Немачку, његов филм је добио статус „дела којег се плаши држава”, све до 1998. године када је приказан у оквиру ревије „Немачка у јесен” на Минхенском фе-стивалу.

Негатив филма „Рај, једна империјалистич-ка трагикомедија” никада није пронађен, а игром случаја или омашком цензора остала је само једна позитив копија.

Иван Аранђеловић